

студентов II курса Национального университета биоресурсов и природопользования Украины. Освещены проблемы педагогического поиска методических подходов для формирования критического мышления у студентов. Определено насколько важно для будущих специалистов уметь мыслить критически и обусловлено стратегии развития критического мышления, опираясь на методическую поддержку.

Ключевые слова: мышление, критическое мышление, коэффициент критичности, реактивность, проактивность.

EXPERIMENTAL STUDY CRITICAL LEVEL OF STUDENTS

Teslyuk V., Lytvynenko S.

Annotation. The article examines the level of critical thinking of students of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. In the results of experimental work the level of critical thinking of the second-year students of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine is determined. The problems of pedagogical search of methodical approaches for the formation of critical thinking in students are highlighted. Determined how important it is for future specialists to be able to think critically and due to the strategy of developing critical thinking, based on a methodological basis.

Keywords: thinking, critical thinking, coefficient of criticality, reactivity, proactivity.

УДК: 378.046.4

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

О. Ш. ТОННЕ, методист комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя

E-mail: dream1319k@gmail.com

Анотація. Показано актуальність розроблення методики оцінювання якості самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації. Представлено наступні критерії організованості самостійної пізнавальної діяльності: процесуальний, що дає змогу оцінити інформаційну компетентність вчителя; освітній, спрямований на оцінювання інтенсивності самоосвітньої діяльності вчителя в міжатакційний період; результативний, що дає змогу оцінити результати методичної і дослідницької діяльності. Розроблена методика оцінювання якості самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації інтегрує тест-опитувальник для встановлення рівню інформаційної компетентності вчителя, карту самооцінювання якості самостійної пізнавальної діяльності, а також інструмент обчислення індексу організованості цієї діяльності. Методика передбачає, що якість цієї діяльності оцінюється за чотирма рівнями. Надано якісну характеристику відмінностей між вчителями, які відносяться до типологічних груп, що відповідають вищезазначеним рівням. Для пошуку меж означених рівнів проведено пілотне дослідження на вибірці вчителів, що проходили атестацію в Запорізькому обласному інституті післядипломної педагогічної освіти у 2012 році (n=62). Перспективними напрямками дослідження вважаємо наукове обґрунтування доцільності організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів на основі індивідуальних цифрових пристроїв.

Ключові слова: методика, самостійна пізнавальна діяльність, вчителі, підвищення кваліфікації, оцінювання.

Актуальність (Introduction). У сучасних умовах серед вимог до вчителя загальноосвітнього навчального закладу на чільне місце виходить його здатність до самостійного пізнання. Ця діяльність має носити упорядкований характер і бути

спрямованою на підвищення якості виконання професійних функцій, а також набуття нових компетенцій.

Разом з тим, організація самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації має низку недоліків, одним з яких є відсутність методик оцінювання якості такої діяльності через оцінку відповідних знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, особистих якостей, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти.

Розроблення методики оцінювання якості самостійної пізнавальної діяльності є актуальним завданням системи післядипломної педагогічної освіти, адже вона сприятиме адекватному оцінюванню результатів реалізації індивідуальних освітніх траєкторій педагогів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Аналіз досліджень та публікацій з проблематики оцінювання якості професійної діяльності вчителів у процесі атестації показав, що традиційно, збір інформації про їх професійну діяльність складається з різних компонентів (експертного оцінювання, самооцінювання, фіксації даних щодо початкової успішності учнів тощо). Усталеним засобом збору інформації при цьому є використання різних варіантів карток самооцінювання, діагностичних карт виявлення експертами рівня професійної компетентності, а також кваліметричних інструментів [1; 4; 6].

Утім, як засвідчив аналіз публікацій з визначеної проблематики, на сьогодні не розроблено належного інструменту оцінювання якості організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації.

Для подолання цього недоліку ми спрямували зусилля на розроблення відповідної методики.

Мета (purpose). Обґрунтувати критерії та показники, розробити методику оцінки якості організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації, а також підтвердити її доцільність і інформативність.

Методи (Methods). Методи: аналіз наукових джерел – з метою пошуку інформації про існуючі варіанти оцінювання якості організації самостійної пізнавальної діяльності; синтез наукових положень – для розроблення методики і алгоритмів оцінювання якості організації самостійної пізнавальної діяльності; пілотні дослідження для визначення норм методики; статистичні методи.

Результати (Results). При розробленні методики ми виходили з того, що якість організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації буде відображатися на результатах навчання у процесуальному, освітньому, результативному аспектах.

Відповідно до цього положення було визначено критерії оцінювання організованості самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації, як певні ознаки, котрі дають змогу говорити про його стан, рівень розвитку, функціонування. Поняття критеріїв у нашому дослідженні пов'язане з поняттям кількісних показників, що дають безпосередню змогу кількісно виміряти ту чи іншу ознаку.

Спираючись на сказане вище, визначено такі критерії якості самостійної пізнавальної діяльності вчителів:

- процесуальний, що дає змогу оцінити інформаційну компетентність вчителя як здатність до здійснення інтелектуальних операцій, а також його комп'ютерну грамотність та включення у мережеве співтовариство;
- освітній, спрямований на оцінювання інтенсивності самоосвітньої діяльності вчителя в міжатаестаційний період;
- результативний, що дає змогу оцінити результати методичної і дослідницької діяльності.

На основі зазначених критеріїв розроблено засоби діагностичної методики, першим з яких є тест-опитувальник, спрямований на встановлення рівню інформаційної компетентності вчителя.

Доцільність використання такого інструменту обумовлюється тим, що інформація, отримана з використанням опитувальника має високий ступінь достовірності, оскільки йому притаманні надійність, дискримінативність і стандартизованість [1].

Слід відмітити, що подібні інструменти використовуються у ряді вітчизняних дисертаційних досліджень з теорії та методики професійної освіти. Автори вважають, що такі методики є незамінними в разі необхідності швидкого отримання інформації у великих вибірках, оскільки дають змогу швидко й точно виявити відношення респондентів до пунктів опитувальника [3].

Спираючись на досвід використання цього інструменту у наукових дослідженнях, створено авторський інструмент, який містить 26 тверджень, що співвідносяться з дихотомічною шкалою. Респондент оцінює відношення до кожного пункту вибираючи одне з двох значень: «так» чи «ні». Позитивна відповідь оцінюється в 1 бал. Найвища загальна кількість, яку можна отримати, – 26 балів. Сума балів є показником рівня інформаційної компетентності.

Для визначення норм опитувальника проведено пілотне тестування вибірки вчителів, які проходили курси підвищення кваліфікації в ЗОІППО у 2012 р. ($n = 60$).

Стандартизація проводилася через визначення 25, 50, 75-го процентилів, що дало змогу визначити чотири рівні організованості самостійної пізнавальної діяльності вчителів.

Спираючись на результати дослідження, визначено такі норми рівнів організованості самостійної пізнавальної діяльності: 0–6 – низький (відповідає безкатегорійному стану вчителя); 7–12 базовий (відповідає першій категорії); 13–21 високий (відповідає другій категорії); 22–26 творчий (відповідає вищій категорії).

Перевірка за критерієм Спірмена кореляційних зв'язків між результатами, отриманими за шкалами «Оцінка рівня аналітико-синтетичних умінь», «Уміння використання інформаційних технологій у професійній діяльності», «Оцінка ступеню включення у професійне мережеве співтовариство» та загальним показником організованості самостійної пізнавальної діяльності вчителя, засвідчила, що між даними існують значущі зв'язки з рівнем достовірності $p < 0,05$, що свідчить про валідність розробленого інструменту.

Наступним діагностичним інструментом є «Карта самооцінювання якості самостійної пізнавальної діяльності», в якій вчителю пропонується кількісно оцінити:

- освітню активність (показники - сертифікат курсів підвищення кваліфікації за основним предметом; сертифікати курсів спеціалізації з додаткових предметів; отримання наукового ступеня, звання; диплом про другу вищу освіту; довідка про закінчення аспірантури; участь у різних формах освітньої діяльності, як-то: роботі творчих груп, «круглих столів», фестивалів педагогічних ідей, конференцій, семінарів тощо);

- результати самостійної пізнавальної діяльності (показники - кількість опублікованих методичних розробок; кількість методичних розробок у співавторстві; кількість статей у виданнях ВАК, інших виданнях; кількість статей у збірках матеріалів конференцій; наявність персонального методичного сайту; кількість інших підготовлених матеріалів.

Слід зазначити, що кожна оцінка за показником має доповнюватися копією сертифікату, атестату, диплому, довідкою, бібліографічним описанням публікації тощо).

При розробці засобів оцінювання організованості самостійної пізнавальної діяльності ми звернулися до створення спеціального кваліметричного інструменту, доцільність використання яких вже підтверджена у педагогічних дослідженнях з теорії та методики професійної освіти [4**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**].

На визначених засадах розроблено таблицю Excel «Якість самостійної пізнавальної діяльності вчителя». Ця таблиця призначена для підрахунку кількісних показників якості самостійної пізнавальної діяльності вчителя в міжкатегорійний період і в ході атестації.

При цьому відмітимо, що для урахування різного ступеня важливості показників якості окремих видів діяльності, які відповідають критеріям, експертами (якими виступали андрагоги ЗОІППО ($n=10$)) шляхом обговорення та досягнення компромісного рішення надано відповідні коефіцієнти (1 або 2). Відмітимо також, що ми відмовилися від визначення кваліметричного коефіцієнту організованості самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації, який лежить у межах від 1 до 0, у зв'язку із тим, що не має можливості визначити заздалегідь максимальне значення деяких показників (наприклад, кількість освітніх заходів у міжкатегорійний період).

Сконструйований інструмент має п'ять стовпців: 1. Критерій готовності; 2. Показник; 3. Значення показника; 4. Вагомість показника (показники); 5. Сформованість показника; 5. Сформованість критерію. Останньою строчкою таблиці обчислюється Q – індекс організованості, що визначається як сума оцінок сформованості всіх критеріїв.

У нашій роботі занесення даних до стовпчика «Значення показника» таблиці здійснював сам вчитель на підставі відомостей з карти самооцінювання якості самостійної пізнавальної діяльності. Дані стовпчика «Вагомість» заносилися на початку роботи з таблицею на підставі експертного висновку, та доводилися до відома вчителів до початку оцінювання.

Методика оцінювання не може бути повною у разі відсутності підсумкової шкали, що дозволяє диференціювати стан організованості самостійної пізнавальної діяльності вчителів у відповідності до існуючих критеріїв, а також відображати загальну оцінку організованості самостійної пізнавальної діяльності у відповідності до категорій педагогічних працівників (спеціаліст, перша, друга, вища категорії). Тобто ця шкала має інтегрувати чотири рівні організації досліджуваного явища.

Для пошуку меж означених рівнів проведено пілотне дослідження з використанням описаної вище методики на вибірці вчителів, що проходили атестацію в ЗОІППО у 2012 році (n=62).

Процедура знаходження норм загального показника організованості самостійної пізнавальної діяльності вчителів, а також окремих її критеріїв засновувалася на визначенні 25, 50, 75-го процентилів [4]. У результаті проведеного дослідження отримано такі норми організованості:

- за процесуальним критерієм: якщо показник <8 – низький (відповідає безкатегорійному стану вчителя); 9–14 – базовий (відповідає першій категорії); 15–20 – високий (відповідає другій категорії); >21 – найвищий (відповідає вищій категорії);

- за освітнім критерієм: якщо показник <5 – низький (відповідає безкатегорійному стану вчителя); 6–10 – базовий (відповідає першій категорії); 11–15 – високий (відповідає другій категорії); >20 – найвищий (відповідає вищій категорії);

- за результативним критерієм: якщо показник <4 – низький (відповідає пересічному спеціалісту); 5–13 – базовий (відповідає першій категорії); 14–20 – високий (відповідає другій категорії); >21 – найвищий (відповідає вищій категорії);

- загальний показник: якщо показник <22 – низький (відповідає безкатегорійному стану вчителя); 23–40 – базовий (відповідає першій категорії); 41–55 – високий (відповідає другій категорії); >56 – найвищий (відповідає вищій категорії).

Після отримання масиву даних за допомогою розроблених інструментів, дана описова характеристика рівням організованості самостійної пізнавальної діяльності вчителів.

Слід відзначити, що висновки, отримані при застосуванні розробленої методики хоча й можуть бути використані при атестації, носили допоміжний характер, і використовувалися, перш за все, як інструмент отримання емпіричних даних.

Висновки і перспективи (Discussion). Надійним засобом вимірювання організованості самостійної пізнавальної діяльності вчителів у процесі підвищення кваліфікації є використання трикомпонентного діагностичного комплексу, який інтегрує: тест-опитувальник з інформаційної компетентності; карту самооцінювання вчителем якості самостійної пізнавальної діяльності; інструмент оцінювання якості самостійної пізнавальної діяльності на основі Excel (таблиця Excel «Якість самостійної пізнавальної діяльності вчителя»).

Організованість самостійної пізнавальної діяльності вчителів оцінюється за чотирма рівнями: низьким (відповідає безкатегорійному стану вчителя); базовим (відповідає першій категорії); високим (відповідає другій категорії); творчим (відповідає вищій категорії). Надано

якісну характеристику відмінностей між вчителями, які відносяться до типологічних груп, що відповідають вищезазначеним рівням.

Перспективами подальшого дослідження вважаємо наукове обґрунтування методик організації самостійної пізнавальної діяльності вчителів на основі індивідуальних цифрових пристроїв.

Список використаних джерел

1. Кільова Г. Сутність оцінювання педагогічних працівників у загальноосвітніх навчальних закладах. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2012. №4. С. 66–70.
2. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов: введение в психометрическое проектирование. К. : Пан Лтд, 1994. 283 с.
3. Ковальчук В. І. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів у післядипломній освіті : дис... докт. пед. наук: 13.00.04 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2008. 460 с.
4. Попов О. А. Пример вычисления норм теста. *Статистика в педагогике и психологии* : сайт. URL: http://psystat.at.ua/Articles/Norm_calculation.doc (Дата обращения: 23.08.2018).
5. Реутова В. В. Развитие информационной культуры учителей основ экономики в системе послдипломной освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Класичний приватний університет. Запоріжжя, 213. 226 с.
6. Худолій А. В. Атестація педагогічних працівників. *Завучу: усе для роботи*. 2011. №7-8. С. 11–18.

References

1. Kilova, H. (2012). Sutnist otsiniuvannia pedahohichnykh pratsivnykiv u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [Assessment of teaching staff in general educational institutions]. School lyceum, gymnasium headmaster, 4, 66–70.
2. Klain, P. (1994). Spravochnoe rukovodstvo po konstruyrovanyiu testov: vvedenye v psykometrycheskoe proektyrovanye [Reference manual for test design: introduction to psychometric design]. Kyiv : Pan Ltd, 283.
3. Kovalchuk, V. I. (2008). Teoretychni i metodychni zasady rozvytku pedahohichnoi maisternosti maistriv vyrobnychoho navchannia profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv u pisliadyplomnii osviti [Theoretical and methodological principles of the development of pedagogical skills in the process of training in vocational schools in postgraduate education]. Classic private university, Zaporizhzhia, 460.
4. Popov, O. A. (2018). Prymer vichysleniya norm testa [The case study of test standards calculation]. Statistics in pedagogy and psychology. Available at : http://psystat.at.ua/Articles/Norm_calculation.doc.
5. Rieutova, V. V. (2013). Rozvytok informatsiinoi kultury vchyteliv osnov ekonomiky v systemi pisliadyplomnoi osvity [Development of informational culture of teachers the fundamentals of economics in the system of postgraduate education]. Classic private university, 226 с.
6. Khudolii, A. V. (2011). Atestatsiia pedahohichnykh pratsivnykiv [Certification of pedagogical staff]. For head teachers: all they need, 7–8, 11–18.

МЕТОДИКА ОЦЕНИВАНИЯ КАЧЕСТВА ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЕЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ В ПРОЦЕССЕ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ

Тонне О. Ш.

Аннотация. Показана актуальность разработки методики оценки качества самостоятельной познавательной деятельности учителей в процессе повышения квалификации. Представлены следующие критерии организованности самостоятельной познавательной деятельности: процессуальный, что позволяет оценить информационную компетентность учителя; образовательный, направленный на оценку

интенсивности самообразовательной деятельности учителя в межаттестационный период; результативный, что позволяет оценить результаты методической и исследовательской деятельности. Разработана методика оценки качества самостоятельной познавательной деятельности учителей в процессе повышения квалификации интегрирует тест-опросник для установления уровня информационной компетентности учителя, карту самооценки качества самостоятельной познавательной деятельности, а также инструмент вычисления индекса организованности этой деятельности. Методика предусматривает, что качество этой деятельности оценивается по четырем уровням. Предоставлено качественную характеристику различий между учителями, которые относятся к типологических групп, соответствующие вышеуказанным уровням. Для поиска границ указанных уровней проведено пилотное исследование на выборке учителей, проходивших аттестацию в Запорожском областном институте последипломного педагогического образования в 2012 году ($n = 62$). Перспективными направлениями исследования считаем научное обоснование целесообразности организации самостоятельной познавательной деятельности учителей на основе индивидуальных цифровых устройств.

Ключевые слова: методика, самостоятельная познавательная деятельность учителя, повышение квалификации, оценивание.

**METHODOLOGY FOR ASSESSING THE QUALITY OF INDIVIDUAL COGNITIVE
ACTIVITY OF TEACHERS IN GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN ADVANCED
TRAINING
Tone O.Sh.**

Abstract. *The relevance of the development of a method for assessing the quality of independent cognitive activity of teachers in the process of professional development is shown. The following criteria for the organization of independent cognitive activity are presented: procedural, which enables to assess the teacher's informational competence; educational, aimed at assessing teacher's self-education in the interim period; productive, which gives an opportunity to evaluate the results of methodological and research activity. The developed method of evaluation of the quality of independent cognitive activity of teachers in the process of advanced training suggests a test-questionnaire to establish a level of teacher's informational competence, a self-assessment map of the quality of independent cognitive activity, and a tool for calculating the index of organization of this activity. The methodology suggests the quality of this activity should be categorized into four levels. The qualitative characteristics of the differences between teachers belonging to typological groups corresponding to the above-mentioned levels are provided. A pilot study was conducted on a sample of teachers certified at the Zaporizhzhia Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education in 2012 ($n = 62$). Perspective directions of research are seen in the scientific substantiation of expediency teacher's independent cognitive activity applying individual digital devices.*

Key words: *methodology, self-sustaining cognitive activity, teachers, professional development process, evaluation*